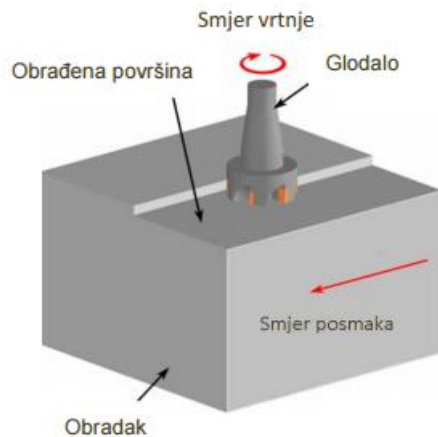

CNC GLODANJE

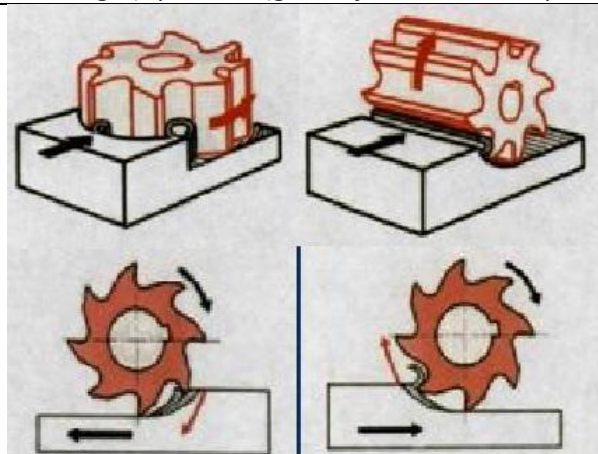
Glodanje je postupak obrade odvajanjem čestica (rezanjem) prizmatičnih dijelovajednostavne ili složene geometrije. Izvodi se na alatnim strojevima, glodalicama, alatima, glodalima.

Glavno (rezo) gibanje je kružno i izvodi ga alat stegnut u radno vreteno. Pomoćna gibanja ostvaruje obradak i/ili alat (ovisno o konstrukciji), a mogu biti pravocrtna (klasične glodalice) i rotacijska (okretni stolovi).

Glodanje se dijeli:

1. Prema proizvedenoj kvaliteti obrađene površine: grubo, završno i fino glodanje
2. Prema kinematici postupka: istosmjerno i protusmjerno
3. Prema položaju reznih oštrica na glodalu: obodno i čeono
4. Prema obliku obrađene površine (elementarne površine): ravno (plansko), okretno (okruglo i neokruglo), profilno (glodanje utora raznih profila), odvalno i oblikovno

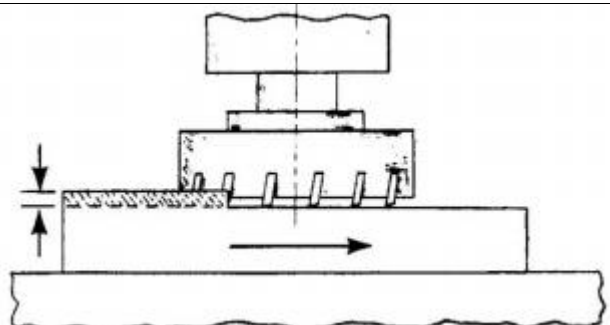
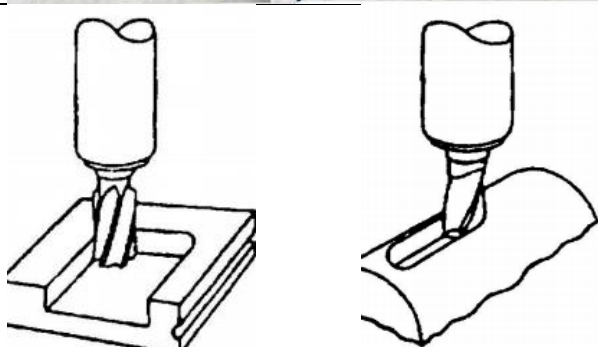

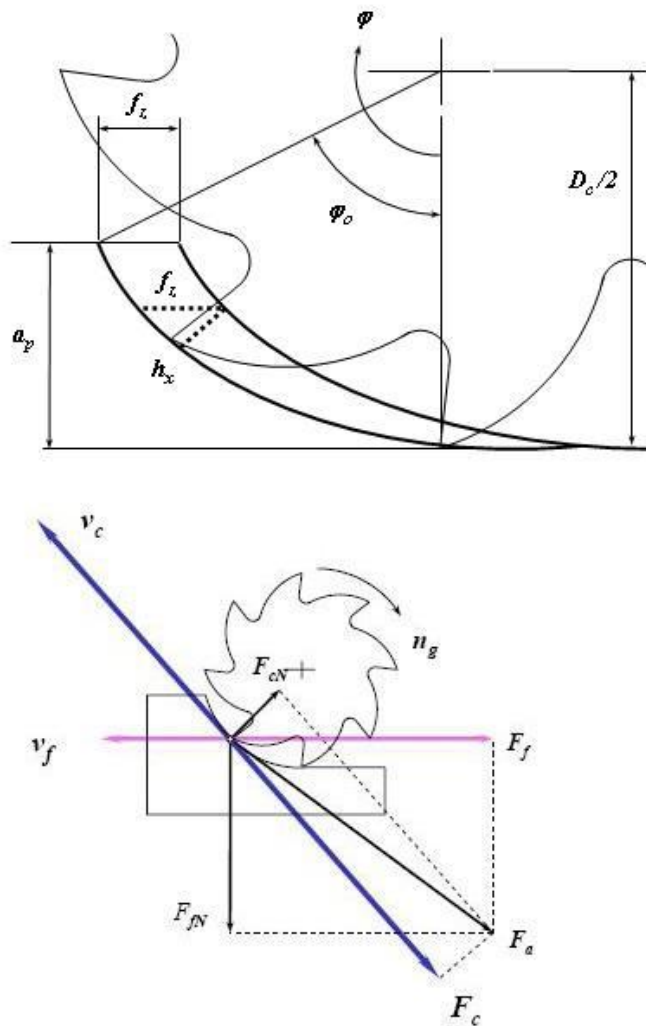
Obodno glodanje:

Istosmjerno glodanje – brzina posmaka je u smjeru vrtnje glavnog vretena (glodala).

Protusmjerno glodanje (klasično) – brzina posmaka je u suprotnom smjeru od vrtnje glodala.

Čeono (plansko) glodanje

REŽIMI OBRADE

Brzina rezanja, v_c

- je obodna brzina kojom oštrica odvaja česticu (daje dužinu strugotini)
- daje glavno gibanje
- ima ju obradak (tokarenje) ili alat (glodanje)
- mjerna jedinica je m/min ili m/s

Pravilan izbor brzine rezanja ovisi o:

- materijalu obratka i alata
- kvaliteti obrade (toleraciji, hrapavosti)
- hlađenju i podmazivanju
- vrsti obrade
- snazi stroja idr.

Formule za izračun brzine rezanja i broja okretaja su:

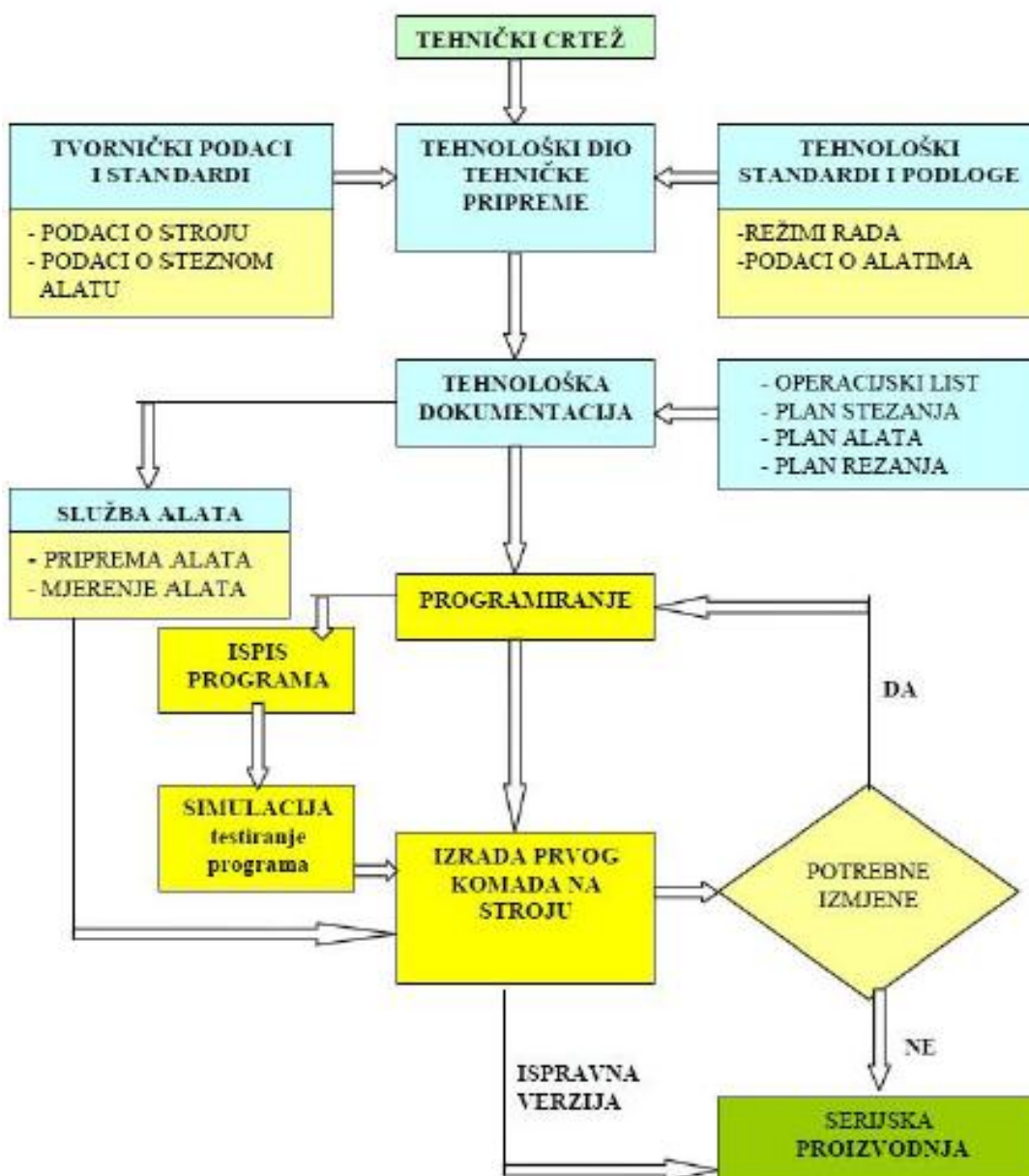
$v_c = \frac{d \pi n}{1000}, \text{ m/min}$ d – promjer obratka ili alata n – broj okretaja obratka ili alata	$n = \frac{1000 v_c}{d \pi}, \text{ o/min}$ Brzinu rezanja izaberemo iz tablica (kataloga alata) prema gore navedenim kriterijima. Izračunamo broj okretaja i izaberemo prvi manji na stroju (kod klasičnih strojeva).

Posmak, f (s)

- je ona veličina za koju se alat ili obradak pomakne za jedan okretaj glavnog vretena
- je pomoćno gibanje
- daje širinu strugotine
- ovisi o vrsti obrade i kvaliteti obrađene površine (za grubu obradu je veći, za finu manji)
- posmična brzina: $v_f = s \cdot n$, mm/min
- posmak kod glodanja: $f = f_z \cdot z$, gdje je
 f_z – posmak po zubu, a z – broj zuba glodala

Dubina rezanja, a

- je ona vrijednost za koju se pomakne alat ili obradak da bi alat došao u poziciju skidanja sloja materijala

HEMA POSTUPKA PROGRAMIRANJA (CNC glodanje)

DEFINICIJA PROGRAMA

Proces izrade dijelova na CNC stroju se sastoji od:

- Razrade tehnologije i utvrđivanje redoslijeda zahvata, alata i režima rada
- Pripreme alata
- Programiranja
- Pripreme stroja
- Izrade prvog komada u seriji
- Serijska proizvodnja

Programiranje je ono što je svojstveno CNC strojevima. Programiranje je postupak pisanja programa prema unaprijed definiranoj tehnologiji, a može se obaviti ručno ili pomoću računala:

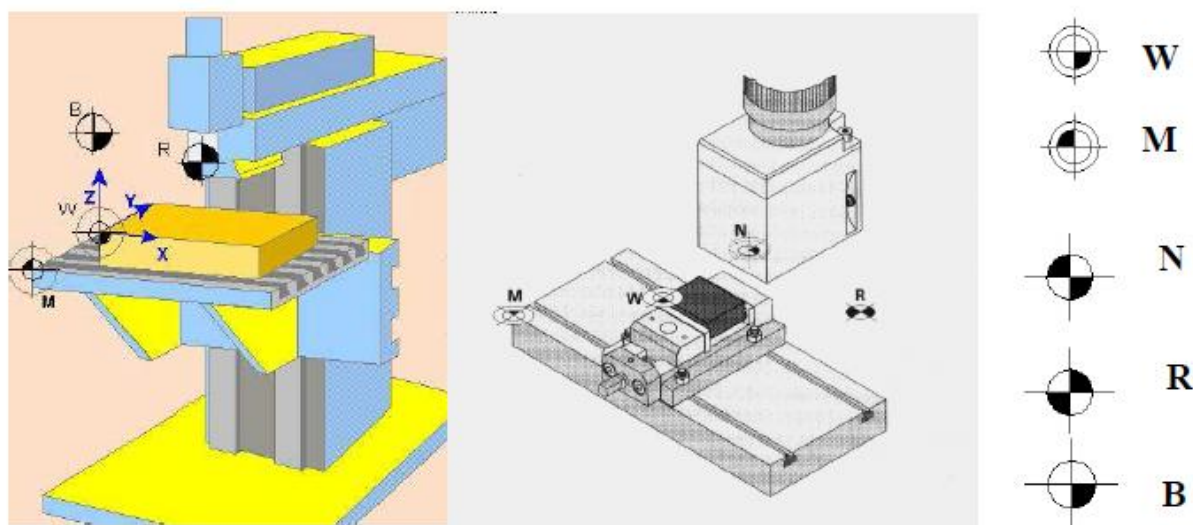
RUČNO – podrazumijeva ispisivanje programa od strane tehnologa ručno, tj. piše se svaki redak programa prema definiranoj tehnologiji.

POMOĆU RAČUNALA – podrazumijeva automatsko programiranje samog računala na osnovu izabranih parametara programera (kao što su dimenzije sirovca, put alata, izbor alata, režima rada, itd.) u posebnim *software-ima* kao što su *CATIA*, *MASTERCAM*, *SOLIDCAM* i drugi. Također je moguća simulacija programa i ispis samog programa u izabranim upravljačkim jedinicama. Ovime se skraćuje vrijeme i smanjuju troškovi izrade programa, te je brža izrada prvog komada na stroju.

TEHNOLOŠKA DOKUMENTACIJA ZA CNC STROJEVE

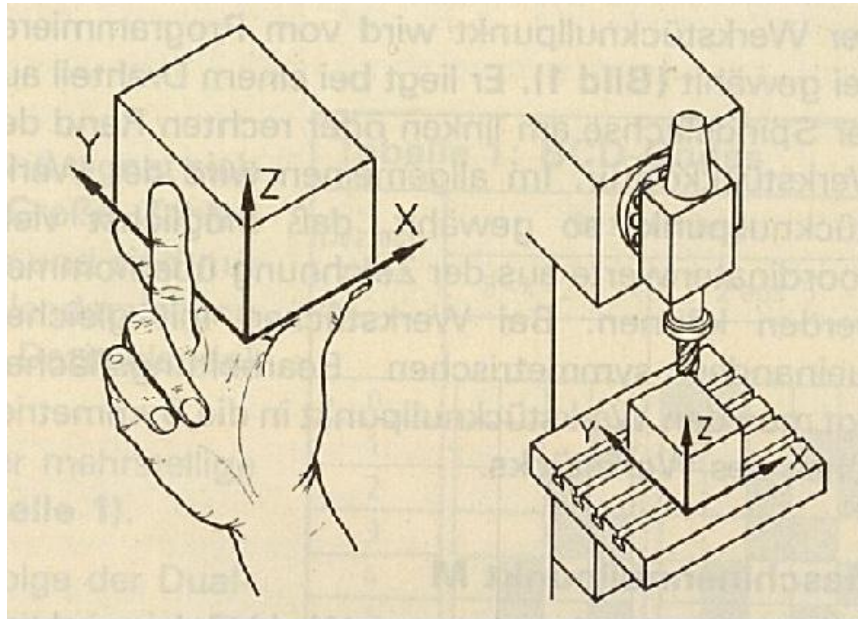
Kod uspješnog pisanja NC programa bitno je prije samog pisanja programa napraviti tehnološku dokumentaciju. Tehnološka dokumentacija za CNC strojeve sastoji se od:

1. **Tehničkog crteža izratka** – tehnička dokumentacija koja u svom dvodimenzionalnom prikazu pokazuje kako izgleda proizvod, na koji ga način obrađivati, te koje materijale koristiti.
2. **Plana alata za radni predmet** – sadrži popis svih korištenih alata za obradu prema redoslijedu korištenja, potrebne mjere, standardne režime i korekcije.
3. **Plana stezanja** – obuhvaća osnovne dimenzije radnog prostora, položaj radnog predmeta na stolu, točke oslanjanja predmeta i mjesta stezanja, te položaj nulte točke.
4. **Plana rezanja** – je glavni dokument za ispis programa u kojem su vidljive putanje kretanja alata za svaku operaciju. Prati se put kretanja vrha alata od početka obrade do kraja obrade.
5. **Operacijski list** – dokument koji sadrži redoslijed operacija i zahvata, podatke o radnom predmetu s potrebnim alatima, režimima rada i vremenima izrade.
6. **Programski list** – sadrži naredbe za upravljanje strojem.

NULTE I REFERENTNE TOČKE GLODALICE

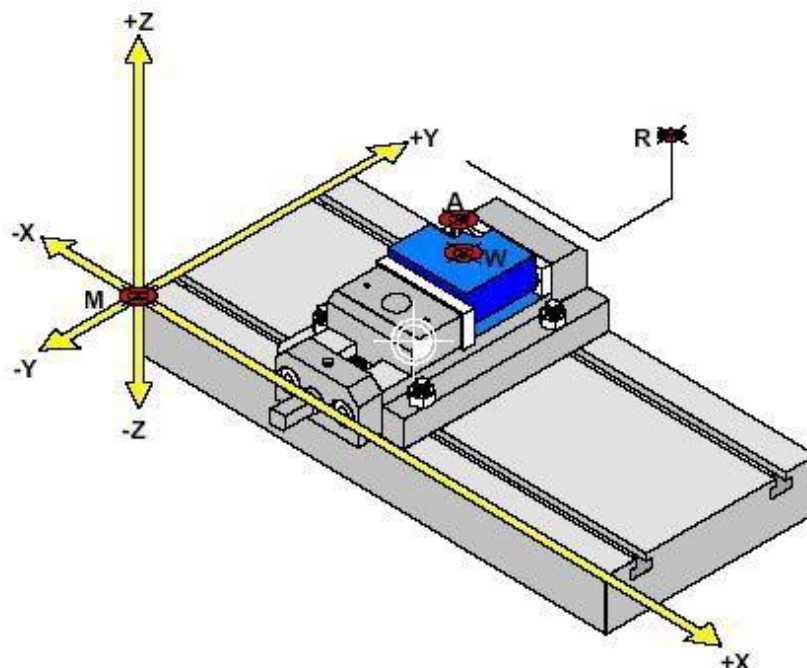
OZNAKA	SIMBOL	OPIS
M		Strojna nul točka (<i>Machine zero point</i>) Pozicija ove točke se ne može mijenjati. Određena je odstrane proizvođača NC stroja. Ona je ishodište koordinatnog sustava. Ne može se promijeniti i nalazi se izvan radnog prostora stroja
W		Nul točka obratka (<i>Workpiece zero point</i>) Točka vezana uz obradak. Slobodno se mijenja prema potrebama konstrukcije ili izrade. Njen položaj određuje programer. Isti obradak može imati i više nul točaka.
R		Referentna točka (<i>Reference point</i>) Točka u radnom području stroja koja je determinirana sa krajnjim prekidačima. Ishodište je mjernog sustava stroja. Pozicija se prijavljuje kontrolnom uređaju čim se klizači približe točki R. Položaj joj je stalan i nepromjenjiv, ali se nalazi u radnom prostoru stroja.
N		Referentna točka alata (<i>Tool mount reference point</i>) Početna točka od koje se mjere svi alati. Leži na osi držača alata. Određena je od strane proizvođača alata i ne može se mijenjati.
B		Početna točka alata (<i>Begin point</i>) Od ove točke alat počinje sa obradom i u njoj se vrši izmjena alata. Ne mora biti neophodno definirana.

Tablica 1.1 – Simboli i opis referentnih točaka

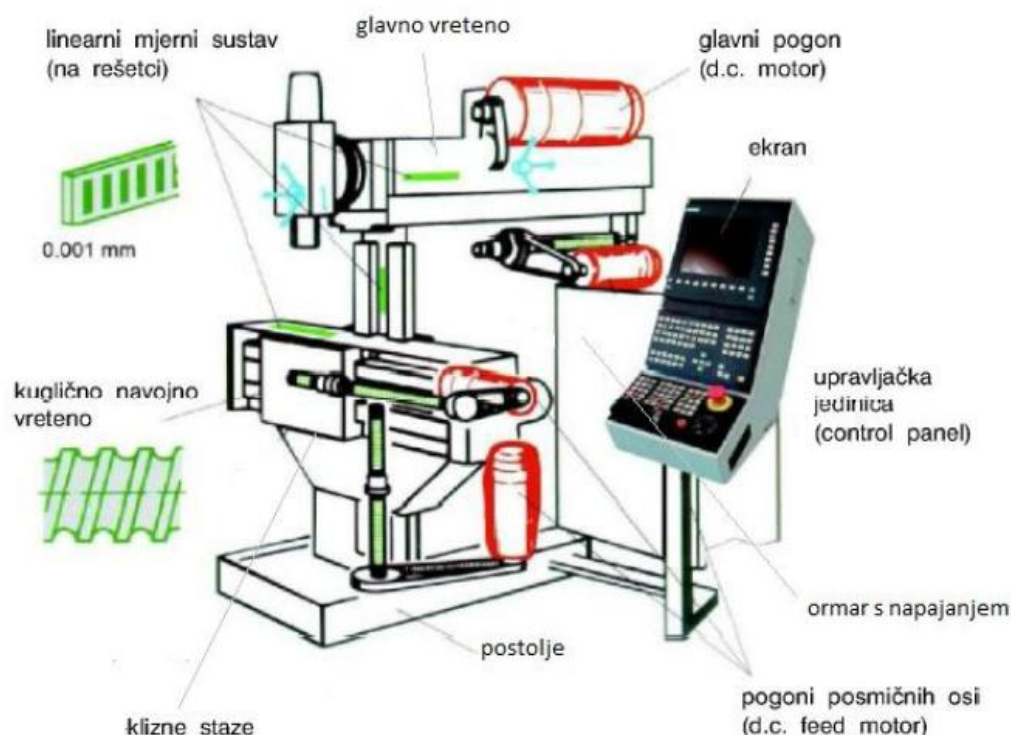
KOORDINATNI SUSTAV GLODALICE PO PRAVILU DESNE RUKE

Pozitivni pravci koordinatnih osi slijede položaj prstiju desne ruke. Palac pokazuje u pozitivnom smjeru osi X, kažiprst pokazuje u pozitivnom smjeru osi Y, dok srednji prst pokazuje u pozitivnom smjeru osi Z.

Kod CNC glodalica koordinatni sustav je troosni X,Y,Z. Koordinate s negativnim predznakom (-x, -y) označuju kretanje alata prema radnom predmetu, a pozitivni predznak znači odmicanje alata od radnog predmeta.

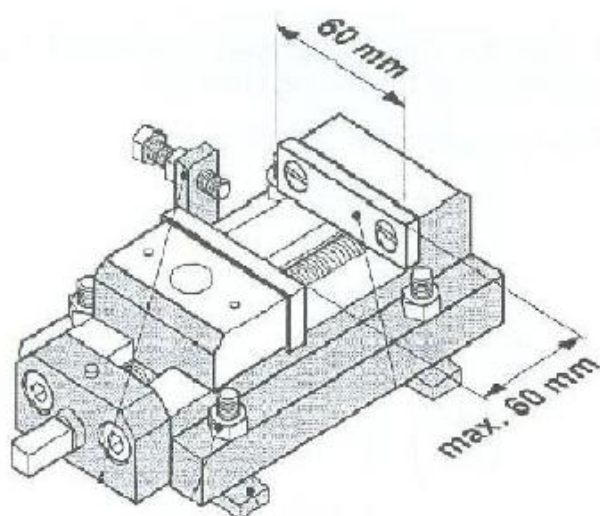

Treba napomenuti da se alat uvijek giba u predmet ili u smjeru predmeta ako je koordinata negativna. Razlog zašto je to tako leži u činjenici da ako se pri programiranju zaboravi negativan predznak, neće doći do sudara alata i predmeta, nego će se alat odmaknuti od predmeta.

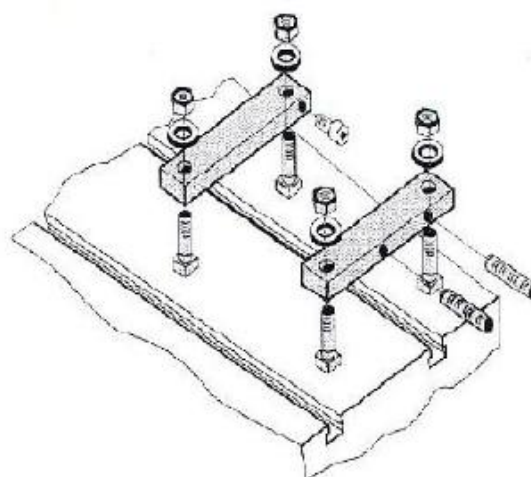
DIJELOVI GLODALICE

Za stezanje radnog predmeta koristi se:

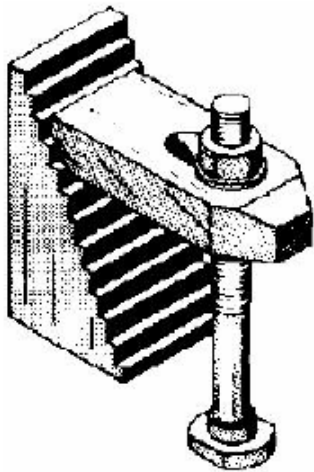
1. Strojni škripac – isporučuje se s izmjenjivim steznim čeljustima i graničnikom. (Slika 2.24)
2. Stezni pribor – set steznih tračnica (Slika 2.25)
3. Stupnjeviti stezni uređaj (prizma) – koristi se za stezanje nepravilnih i visokih radnih predmeta. Potrebna su minimalno dva stupnjevita stezna uređaja za stezanje radnog predmeta. (Slika 2.26)
4. Stezne glave – koriste se za stezanje okruglih, šesterokutnih i dvanaesterokatnih radnih predmeta (stezna glava s tri čeljusti) i okruglih, četvrtastih i osmerokutnih radnih predmeta (stezna glava s četiri čeljusti). (Slika 2.27)

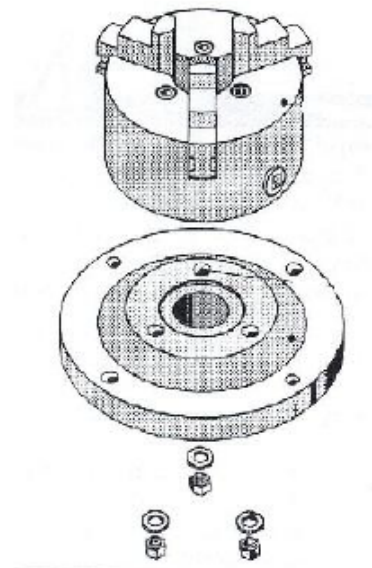
Slika 2.24 – Strojni škripac

Slika 2.25 – Stezni pribor

Slika 2.26 – Stupnjeviti stezni uređaj

Slika 2.27 – Stezne glave

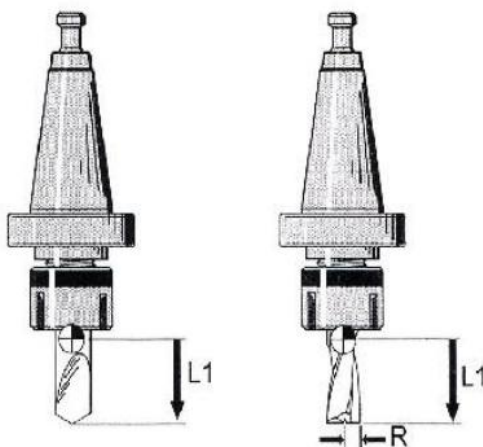
Sredstva za pozicioniranje predmeta su:

Fiksni svornjaci, podesivi svornjaci, graničnici, obrađene ravne plohe steznog škripca, V-blok, ravne plohe prizme i sl.

SINUMERIK 840D MILL

Kod alata za glodanje korekcija alata se vrši samo po osi Z. Kod većine glodalica nul točka alata je u osi rotacije na čelu alata. Korekcija po osi Z upisuje se u polje **Length 1** (Slika 3.14).

Osim toga upisuje se polumjer Radijus alata (radijus je bitan ako se koristi kompenzacija G41 ili G42). Kompenzacija alata izvodi se tako da najprije stavimo u glavu prazan držač alata i njime dodirnemo čeljust škripca (Slika 3.13). Vrijednost koordinate Z zapamtimo jer će nam ona biti mjerodavna za mjerenje svih alata.

Slika 3.13 – Kompenzacija alata kod glodalica

Nakon toga u glavu stavimo alat koji želimo izmjeriti pa s njim isto dodirnemo čeljust škripca i očitamo vrijednost za os Z. Razliku vrijednosti upišemo u polje **Length1**.

Kod glodala moraju se osim duljine u polje **Length1** upisati i radijus alata u polje **Radius**.

Kod svrdla **Radius** alata mora biti 0, jer svrdlo ne reže po obodu.

U polja **Length2** i **Length3** upisuje se također 0.

Korekciju alata za os **Z** unosimo tako da se pozicioniramo na polje **Length1** (Slika 3.14).

Tool offsets		TO area		1
T number	1	D number	1	No. of c.edges
Tool type	120	End mill (w/o corner rounding)		
Tool name	glodalo za poravnavanje			
Tool length comp.	Geometry	Wear	Base	
Length 1 :	66.000	0.000	0.000	mm
Length 2 :	0.000	0.000	0.000	mm
Length 3 :	0.000	0.000	0.000	mm
Radius compensation				
Radius :	20.000	0.000		mm

Reference		
Axis	Ref. value	Position
Z ☒	0.000	212.150 mm

Slika 3.14 – Sučelje *Tool offset* pri podešavanju Z osi kod glodalice